

Az UNISIST-konferencia elé terjesztett ajánlások

(stat. táblázatból)

A konferencia munkája az előkészítő „Központi Bizottság” által szerkesztett ajánlásokra épült; ezeket a konferencia globálisan – csupán az utolsó, a 22. ajánlást módosítva – elfogadta.

I. A RENDSZEREK KÖZÖTTI KOMMUNIKÁCIÓ ESZKÖZEI

1. A LEHETŐSÉGEK FELMÉRÉSE

Az UNISIST fogalmának lényegéből következik a nemzetközi programok kifejlesztése azzal a céllal, hogy megosszák az információátvitel munkáját és termékeit a folyamat mindegyik szakaszán, az összes érintett fél önkéntes együttműködése által. E célból fel kell kérni az UNISIST résztvevőit, igyekezzenek felmérni az országos regionális és nemzetközi tájékoztatási rendszereket és előkészíteni ezek fokozatos integrációját egy világméretű tájékoztatási hálózatba. Próbavizsgálatokat kell végezni a hálózat rendszertervezési szükségleteinek meghatározására.

2. SZABVÁNYOSÍTÁS: BIBLIOGRÁFIA

Az UNISIST keretében rendszeres szakértői találkozókat kell tartani az International Organisation for Standardization (ISO) keretei között folyó nemzetközi erőfeszítések előmozdítására, amelyek azt célozzák, hogy a gépi rendszerek-

ben a bibliográfiai elemek kifejezésére szolgáló szabványosított kódokat és formátumokat, valamint egységesített transliterálási szabályokat, jelkészleteket és egyéb eszközöket alakítsanak ki.

3. A VILÁG TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATAINAK JEGYZÉKE

Létre kell hozni a tudományos folyóiratok nemzetközi jegyzékét a természet- tudományi és műszaki folyóirathivatkozások szabványosítási rendszerének alapjaként; a rendszer kiterjesztésének, funkcióinak és szervezetének lényegében meg kell egyeznie az UNISIST/ICSU-AB bibliográfiai leirási munkacsoportnak az UNISIST résztvevői által jóváhagyott ajánlásaival.

4. A TÁRGY MEGHATÁROZÁSA

A tudósok, tudományos társaságok és tájékoztatástudományi egyesületek figyelmét fel kell hívni arra, hogy közös erőfeszítésekkel kell jobb eszközöket kialakítani a tudomány és technika természetes és indexnyelveinek ellenőrzésére és átalakítására. Az UNISIST résztvevőinek különös gondot kell fordítaniuk a tudományos szervezetek útján lebonyolítandó olyan kísérleti vizsgálatokra, amelyekkel erre vonatkozó új módszertani és szervezeti eszközöket próbálhatnak ki, különös tekintettel a nemzetközi és interdiszciplináris szükségletekre.

5. SZABVÁNYOSÍTÁS: A RENDSZER SZEMPONTJAI

Az UNISIST keretében gondoskodni kell a computer- és tájékoztatási rendszer- szakértőkkel folytatandó aktív megbeszélésekről, hogy gyorsabban tisztázhassuk a rendszerközi kapcsolatok gépi szabványainak problémáival kapcsolatos eldöntetlen kérdéseket, az ISO-val egyetértésben. Tovább kell vizsgálni az át-

alakítási programok megvalósíthatóságát mint a teljesen kompatibilis kódok és formátumok ideiglenes alternatíváját.

6. TÁVKÖZLÉS

Az UNISIST-re való tekintettel egy munkacsoportnak vagy konferenciának felül kell vizsgálnia a távközlési és távfeldolgozási (teleprocessing) hálózatok jelen fejlődési irányait és jövő lehetőségeit a tudományos információ átvitelében. Törekedni kell az olyan nemzetközi szervezetek részvételére, mint az International Telecommunication Union (ITU), az International Federation for Information Processing (IFIP) és az International Federation for Documentation (FID). A napirenden nemcsak a közvetlenebb technikai tényezőknek, hanem a téma szervezeti, politikai és gazdasági szempontjainak is szerepelniük kell.

II. A TÁJÉKOZTATÁSI SZOLGÁLATOK HATÉKONYSÁGA

7. A KÖNYVTÁRI INFRASTRUKTÚRA

A szilárd tudományos könyvtári hálózat a modern korban a tudományos információk átvitelének alapvető tényezője. Az érintett nemzetközi és nemzeti szervezetekkel (IFLA, IATUL, stb.) együttműködve az UNISIST-nek arra kell törekednie, hogy kialakítsa azt a minimális funkcióegyüttest és teljesítményszintet, amelyet a tudományos könyvtáraknak – s esetleges szakjellegű dokumentumtáraknak – el kell érniük, optimális működésük érdekében.

8. AZ ALAPVETŐ FELTÁRÓ SZOLGÁLTATÁSOK MEGERŐSÍTÉSE

Népszerűsíteni és támogatni kell azokat a folyamatban lévő kísérleteket és programokat, amelyek a meglévő – valamely földrajzi-nyelvi területtel, tudományszakkal vagy speciális feladatkörrel foglalkozó – referáló, indexelő és fordító szolgáltatások hatékonyságának növelését célozzák. Különös támogatást érdemelnek az ilyen szolgáltatások munkájának és termékeinek nemzetközi megosztására irányuló együttműködési formák mint a tájékoztatási világhálózatnak – az UNISIST célkitűzéseinek – alapelemei.

9. INFORMÁCIÓELEMZÉSI KÖZPONTOK

A használók meghatározott csoportjainak szükségleteit kielégítő szakosított tájékoztatási központok fejlesztése a 8. ajánlásban említett alapvető feltáró szolgáltatások világméretű hálózatának szükséges kiegészítése. Az ilyen központok funkciói közül különös figyelmet érdemel a kurrens dokumentumok értékelése és ezeknek megbízható, koherens ismeretrendszerekben való szintézise; nemzetközi támogatással végzendő kísérleti vizsgálatok hasznosak lennének azon intézményi és egyéb eszközök számbavételére, amelyek szükségesek lehetnek az ilyen értelemben vett információelemzésnek mint a tudományos tájékoztatás integráns funkciójának a megvalósítására.

10. NUMERIKUS ADATKÖZPONTOK

A numerikus adatok gyűjtése, kritikai értékelése, szervezete és szétszórása azon a területen, amelyen a CODATA képviseli a nemzetközi tudományos egyesületek érdekeit, funkcionálisan szorosan kapcsolódik a publikált irodalom feldolgozásához, ezért gondoskodni kell róla a tájékoztatási szolgáltatások bármiféle jövő hálózatában, az UNISIST elveinek megfelelően. Különös figyelmet kell fordítani a numerikus adatközpontok közötti hálózatszerű kapcsolódási

lehetőségek növelésére és az ilyen központoknak a bibliográfiailag orientálhatósággal való funkcionális kölcsönviszonyára.

III. A SZAKMAI CSOPORTOK FELELŐSSÉGE

11. A TUDOMÁNYOS SZERKESZTŐK FELELŐSSÉGE

A tudományos folyóiratok cikkíróinak és szerkesztőinek külön felelősséget kell vállalniuk a tudományos diszciplínához tartozó minőségi ellenőrzés fenntartására. Támogatni kell az ellenőrző (lektorálási) rendszerek fenntartására tett erőfeszítéseket. Ugyanakkor a szerkesztőknek nem szabad elfelejteniük, hogy azon primér kiadványok, amelyekért felelősek, egy nagy információfeldolgozási folyamat részei és együttműködésük más csoportokkal (pl. referáló és indexelő szolgálatokkal) alapvető fontosságú.

12. A TUDÓSOK RÉSZVÉTELE

A tudományos társaságok nemzetközi szövetségeinek továbbra is állandó befolyást kell gyakorolniuk a tagországokra azért, hogy azok részt vegyenek a világméretű információátvitel megjavítását szolgáló programokban, amilyen pl. az információforrások kritikai vizsgálata a tudomány és technika adott területein, a már meglévő és új szolgáltatások tervezése és fejlesztése, a nyelvi kontroll területén elért eredmények, a tudósok képzése a tájékoztatási folyamatok terén, különösen pedig az értékelő és szintetizáló tevékenységek.

13. A SZEMÉLYZET FEJLESZTÉSE

A nemzetközi tájékoztatási rendszerek tevékenységében aktívan részt vevő összes nemzetnek összpontosítania kell erőfeszítéseit, hogy gondoskodják a szükséges tájékoztatási szakemberekről, könyvtárosokról és dokumentalistákról, javítva képzésük lehetőségeit. Az UNISIST-nek támogatnia kell az olyan illetékes szakmai szervezeteket, mint az IFLA, a FID és mások, hogy szervezzék meg ezeket az erőfeszítéseket, a tudományos egyesüléseknek – mint az információtermelők és használók képviselőinek –, valamint a kormányzatoknak az együttműködésével. Figyelmet kell szentelni a nemzetközi méretű oktatási és képzési segélyprogramok kívánatos és lehetséges voltának; ez utóbbiak szükség esetén javaslatokat tartalmazhatnak az erőknél néhány regionális oktatási központban való összefogására is.

14. A TÁJÉKOZTATÁSTUDOMÁNYI KUTATÁS

Az UNISIST résztvevőinek méltányolniuk és támogatniuk kell a nemzeti és nemzetközi szervezetek jelenlegi erőfeszítéseit a tájékoztatástudomány sokféle – nyelvészeti, kibernetikai stb. – aspektusával foglalkozó kutatások végzésére és támogatására, mert ez létfontosságú hozzájárulás a tájékoztatási világrendszer kifejlesztéséhez. Az UNISIST keretén belül létre kell hozni egy csoportot a tájékoztatástudományi kutatás értékelésére, amely gyűjtené és értékelné az információt az e területen folyó kutatásról, rendszertervezési tanácsokkal szolgálna az UNISIST résztvevőinek és támogatná a tájékoztatástudományi elemzési és kutatási tevékenységre irányuló nemzetközi együttműködési programokat.

15. ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÁSI SZERVEK

Országokként léteznie kell olyan kormány- vagy félhivatalos szervnek, amely irányítja, elõmozdítja és biztosítja a tájékoztatási erõforrások és szolgáltatások fejlesztését, tekintettel az országos, regionális és nemzetközi együttmûködésre. Az UNISIST elveinek és céljainak megfelelõ, nemzetközi méretû együttmûködési programokat különösen támogatniuk kell ezeknek a szervezeteknek, ill. részt kell venniük az ilyen programban.

16. A SZOLGÁLTATÁSOK HÁLÓZATA

A tudományos dokumentumok és adatok világméretû hozzáférhetõségét az UNISIST végsõ céljai egyikének kell tekinteni, amely magában foglalja a tudományos és mûszaki szakkönyvtárak, az információelemzési központok és adatközpontok hálózatát és együttmûködését a határokon keresztül. A 15. ajánlásban említett tervezési kormánysszerveknek ezért támogatniuk, ill. kezdeményezniük kell olyan programokat, amelyeknek az a céljuk, hogy tetszõleges mennyiségû dokumentumot, információt vagy adatforrást átfogó (helyi, országos, regionális vagy nemzetközi) rendszerekbe integráljanak, amelyekben az egyes tudományos könyvtárak vagy központok végsõ soron az összekötõ hálózat belépési pontjaként vagy csomópontjaként szerepelnek.

17. INFORMÁCIÓÁTVITELI HÁLÓZATOK

A 15. ajánlásban leírt országos vagy regionális tájékoztatási szervezeteknek egyre nagyobb gondot kell fordítaniuk a modern információátviteli hálózatok szükségleteire, amelyek fejlett feldolgozó és tájékoztatási eszközöket használnak.

A kezdeti erőfeszítéseket ezen a területen az összehangolt irányelvek fejlesztésére kell irányítani, amelyek magukban foglalják a két- vagy többoldalu együttműködést az UNISIST résztvevői között.

18. DIJSZABÁSI ELVEK

Folyamatosan tanulmányozni kell a tudományos tájékoztatási szolgálatok díjszabási politikáját, megfigyelve, hogyan befolyásolja ez a politika az információk hozzáférhetőségét a használók számára, ill. elemezve, hogyan hatnak a használókra rótt terhek az információk hozzáférhetőségének országok és tudományterületek szerinti egyenlőségére.

19. ADMINISZTRATIV KORLÁTOK

A 15. ajánlásban említett országos tudományos tájékoztatási szervezeteknek a tudományos világ iránti felelősségükhöz tartozónak kell tekinteniük az információk áramlására vonatkozó szükségtelen korlátozások csökkentését. Különösen szorgalmazniuk kell saját országuk szerzői jogi törvényeinek revízióját olyan irányban, hogy jobban összeegyeztessék a közérdeket, a dokumentum hozzáférhetőségét az egyéni érdekekkel, a törvényes védelemmel, s végső soron kialakítsák a „tisztességes felhasználás” (fair use) nemzetközi elvét ezen a területen.

V. A FEJLŐDŐ ORSZÁGOKNAK NYÚJTOTT NEMZETKÖZI TÁMOGATÁS

20. A FEJLŐDŐ ORSZÁGOK: TÁJÉKOZTATÁSI INFRASTRUKTÚRA

A szakszerű és anyagilag megfelelően megalapozott országos tudományos kutatási és fejlesztési struktúra előfeltétele a hatékony tudományos könyvtári és dokumentációs hálózat kifejlesztésének bármelyik országban. Ennek megfelelően a fejlődő országoknak a következőkkel célszerű hozzájárulniuk az UNISIST célkitűzéseinek megvalósításához: a) központi tudományos és műszaki tájékoz-

tatási szerv létesítése, amely felelős az információforrások fejlesztésének tervezéséért és koordinálásáért; b) együttműködési megállapodások más országokkal; c) olyan szabványok, módszerek és eljárások támogatása és elfogadása, amelyek megkönnyíthetik a tájékoztatási szolgálatoknak világméretű hálózatba való összefogását.

21. FEJLŐDŐ ORSZÁGOK: KAPCSOLAT AZ UNISISTTEL

Az UNISIST-nek a fejlődő országok tudományos és műszaki információszükségleteire tekintettel az alábbiakról kell gondoskodnia: a) biztosítson olyan fórumot, amelyen a fejlődő területek könyvtáira és tájékoztatási szolgáltatásaira vonatkozó, folyamatban lévő technikai segélyprogramok megvitathatók, intézményes támogatásuktól függetlenül; b) javasoljon irányelveket a fejlődő országok hatékony tájékoztatási hálózatainak létesítéséhez és irányításához; c) vegyen részt más illetékes nemzetközi szervezetekkel együtt néhány olyan kísérleti vizsgálatban, amelyek révén hatékony eszközöket lehet találni a fejlődő országoknak az UNISIST-be való bekapcsolására.

VI. AZ UNISIST SZERVEZETE

22. AZ UNISIST IRÁNYÍTÁSA

Az ezen jelentésben szereplő különböző ajánlások megvalósítására az UNISIST-nek három, egymással összefüggő irányító testülettel kell rendelkeznie: a) kormányközi konferenciával, amely felelős az UNISIST programok elfogadásáért és az előrehaladásukról való beszámolóért; b) nemzetközi tudományos tanácsadó bizottsággal, amelyben az ICSU és tagegyesülései, valamint a tájékoztatási szakértők és szolgáltatások nagy arányban képviselve lennének, s amely számba veszi a kommunikáció gyakorlatának fejlődését és a használók szükségleteinek változásait mint az UNISIST-programok alapját, illetve eredményét; c) végrehajtó hivatallal, amely az UNISIST állandó titkárságául szolgál s fe-

lelős a programok és a költségvetések előkészítéséért és kivitelezéséért. Ez utóbbi testület az UNESCO adminisztratív szervezetében a tudományos szektoron belül kaphat helyet.

Fordította: NAGY Péter

x külföldi hírek x külföldi hírek x külföldi hírek

FÉLMILLIÓ PÉLDÁNYBAN jelent meg hindi nyelven Gulshan Nanda indiai író egyik regénye a „Hind Pocket Books” sorozatban. Páratlan könyvsiker ez Indiában; még 1962-ben Nehru külön gratulált a kiadónak, amikor egy indiai munka ugyanebben a sorozatban elérte az 50 000-es példányszámot. (Regional Centre for Book Development in Asia. UNESCO Newsletter. 1971. 2. sz.)

BIBLIOGRÁFUS KONTRA KÖNYV-KIADÓ pörében a bibliográfusnak adott igazat egy angol bíróság. A jónévű Regency Press (London – New York) cég „A mai költők bibliográfiája, 1971” című kiadványát „a mai költők komprehenzív nemzetközi iindexének” minősítette. F. Gardner lutoni könyvtárigazgató bepörölte a kiadót a közönség félrevezetése miatt, 36 olyan jelentős költőt sorolva fel, aki nem szerepelt a bibliográfiában. A bíróság elrendelte a könyv bevonását és bezárását. (Liaison 1971. szept.)

KÓRHÁZI KÖNYVTÁROSOK számára nemzetközi továbbképző tanfolyamot rendezett az IFLA, a Polytechnic of North London Könyvtárosképző Intézetével együtt, 1971. aug. 23–27-én. A tanfolyamnak 9 országból 18 résztvevője volt. (IFLA News, 38. sz. 1971. nov.)

„VILÁGUTAZÓKAT KERES az Iskolai Könyvtári Tagozat” – hirdette az ausztráliai könyvtárosok lapja. Egy jamaicai kongresszuson alakul meg az iskolai könyvtárüggyel foglalkozó könyvtáros-egyesületek nemzetközi szövetsége – az Ausztráliai Könyvtáros Egyesületnek viszont nincs rá pénze, hogy külön kiküldjön valakit. Kéri tehát, hogy ha az Egyesület valamelyik tagja a kongresszus idején úgyis Közép-Amerika felé jár s programjába tudja iktatni Jamaicát, jelentkezzen, hogy megbizzák az Egyesület hivatalos képviselőjével. (The Australian Libr. J. 1971. 5. sz.)